

УДК 327.5

Вонсович О. С.,
кандидат політичних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин,
ПрАТ «Українсько-Польський вищий навчальний
заклад «Центрально-Європейський університет»
(Україна, Київ), sefinrof@ipnet.ua

Питання Єрусалиму: виклик регіональній безпеці

Метою даної статті – є дослідження можливих наслідків від перенесення столиці Ізраїлю до Єрусалиму з позиції безпеки. Під час написання статті, автором були використані наступні методи: аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція. Основні одержані висновки полягають в наступному: для того, щоб не допустити відкритого протистояння між Ізраїлем та Палестиною, в першу чергу Сполучені Штати повинні усвідомити те, що факт перенесення столиці до Єрусалиму йде всупереч офіційно встановленим міжнародним нормам; подальший розвиток ситуації навколо Єрусалиму свідчатиме про те, наскільки самі США зацікавлені у підтримці миру та безпеки між цими двома державами, а також про те, наскільки вони дотримуватимуться положень чинних резолюцій ООН; без ретельно продуманих та стратегічно вивірених рішень подальший процес визначення статусу Єрусалиму буде носити неконструктивний характер і може затягнутись на довгий період, що аж ніяк не сприятиме встановленню миру та безпеки в близькосхідному регіоні.

Ключові слова: Єрусалим, Палестина, Ізраїль, Сполучені Штати Америки, Організація Об'єднаних Націй, регіональна безпека.

Основною проблемою, яку досліджує автор в даній статті, – є визнання з боку Сполучених Штатів Америки Єрусалиму в якості столиці Ізраїлю, та вплив цієї події на стан безпеки в регіоні Близького Сходу. Такими, які раніше не були достатнім чином обґрунтовані, видаються наступні аспекти: обґрунтування історичних передумов статусу міста Єрусалим, реакція близькосхідних та інших країн на заяву Д. Трампа відносно перенесення столиці Ізраїлю до Єрусалиму, аналіз можливих наслідків від перенесення столиці до Єрусалиму.

В статті автором були використані матеріали вітчизняних та зарубіжних ЗМІ, за допомогою яких автору вдалось більш детально проаналізувати досліджувану проблематику.

Метою даної статті – є дослідження можливих наслідків від перенесення столиці Ізраїлю до Єрусалиму з позиції безпеки.

6 грудня 2017 року обов'язково увійде в історію держави Ізраїль та держави Палестина як дата, яка знову відновила споконвічні протиріччя між цими двома державами. В цей день президент США Дональд Трамп заявив, що для Вашингтону настав час визнати Єрусалим столицею Ізраїлю, і що цей крок символізує новий підхід Америки до палестино-ізраїльського врегулювання [1]. Виходячи з цієї заяви, виникає питання про те, чого ж попередні американські президенти не наважувались на такий крок? А відповідь проста: знаючи, наскільки хиткими в плані миру є відносини між Ізраїлем та Палестиною, і те, наскільки гостро стоїть питання про дану територію між ними, вони обстоювали думку про те, що нехай все залишається як є, якщо це дозволяє уникати ворожого протистояння. Краще нехай буде хиткий мир, ніж відкрита війна.

Для того, щоб більш зрозумілою була нинішня ситуація навколо Єрусалиму, треба звернутись до основних історичних моментів, які стали вирішальними в контексті визначення статусу цього міста. 29 листопада 1947 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію №181

про припинення мандату Великої Британії на Палестину та про створення на її території двох незалежних держав: єврейської (Ізраїль) та арабської (Палестина) із збереженням особливого міжнародного статусу Єрусалиму, визначивши його як демілітаризоване окреме утворення [2]. В результаті арабо-ізраїльської війни 1948–1949 рр. Єрусалим був розподілений між Трансйорданією (сьогодні Йорданія), яка встановила контроль над східною частиною міста та Ізраїлем, якому відійшла західна. Під час Шестиденної війни 1967 р. Ізраїль анексував Східний Єрусалим і таким чином отримав контроль над всім містом. Ізраїльський суверенітет над східною частиною офіційно не був визнаний ООН та більшою частиною світового співтовариства. 6 травня 2004 р. ГА ООН в своїй резолюції №58/292 підтвердила, що палестинці мають право на суверенітет над Східним Єрусалимом [3]. 21 грудня 2017 р. 10-та спеціальна надзвичайна сесія Генеральної Асамблеї ООН визнала «міри Ізраїлю, які змінили або мали на меті змінити характер, правовий статус та демографічний склад Єрусалиму» такими, які не мають юридичної сили [4].

Отже, ми можемо бачити, що світова спільнота на чолі з ООН відмежували Ізраїль від східного Єрусалиму та надали право на суверенітет Палестині. 13 років ця ситуація залишалась незмінною, що давало можливість уникати гострих протиріч. Але захотівши продемонструвати свою «рішучість» та в черговий раз засвідчити підтримку Ізраїлю, Д. Трамп зробив дуже поспішний і необдуманий крок, який в найближчій перспективі може в негативному відношенні позначитись на ситуації в близькосхідному регіоні.

Передбачуваною була і реакція як близькосхідних, так і інших країн. Всі вони зійшлись на тому, що такі дії США можуть загострити ситуацію на Близькому Сході. Так, наприклад, радник президента Палестини Хусам Зомлот зауважив на тому, що визнання Єрусалима в якості столиці Ізраїлю стане серйозним ударом по процесу мирного врегулювання [5]. Президент Єгипту Абдель Фаттах ас-Сісі заявив, що рішення Д. Трампа може підірвати основу для близькосхідного мирного врегулювання [6]. Президент Туреччини Реджеп Ердоган заявив, що такими діями США можуть перейти «межу» у відносинах із мусульманськими країнами [7]. Якщо це відбудеться, Туреччина розірве дипломатичні відносини з Ізраїлем. Офіційний представник МЗС Китаю Ген Шуан заявив, що його країна завжди підтримувала справедливе бажання народу Палестини, його легітимні національні права, а також незалежний статус із повним суверенітетом на основі кордону 1967 р. і столицею у Східному Єрусалимі [8]. Спеціальний координатор близькосхідного мирного процесу ООН Ніколай Младенов вважає, що майбутній статус Єрусалиму повинен бути визначений в ході прямих переговорів між Ізраїлем та Палестиною [9]. Прес-секретар президента Росії Дмитро Песков підтвердив принципову позицію, яка полягає у підтримці безвідкладного відновлення прямих палестино-ізраїльських переговорів з усіх спірних питань, включаючи статус Єрусалиму [10]. І лише прем'єр-міністр Ізраїлю Беньямін Нетаньягу назвав це рішення історичним. Він заявив, що будь-який варіант мирного врегулювання з Палестиною повинен включати в себе пункт про статус Єрусалиму в якості столиці Ізраїлю [11].

Актуальним залишається питання про те, до яких наслідків призведе рішення Д. Трампа про перенесення столиці Ізраїлю в Єрусалим. Про деякі з них можна вже говорити зараз.

По-перше, 7 грудня 2017 р. почались перші зіткнення між палестинцями та представниками ізраїльської поліції на Західному березі річки Йордан та у Східному Єрусалимі. Це можна вважати відправною точкою початку відновлення прямих протиріч між Ізраїлем та Палестиною, яке в перспективі може призвести до ескалації напруженості у регіоні Близького Сходу.

По-друге, Ізраїль та Палестина можуть стати «розігруваними картами» у «геополітичній грі» між США та Російською Федерацією, яка вже зараз має місце і спрямована на розподіл сфер впливу в світі, а також на боротьбу за лідерство на міжнародній арені. При цьому обома країнами використовуються всі можливі засоби та території. Але головне залишається незмінним – страждають від цього, в першу чергу, країни, які опинились в статусі «заручників ситуації», і це, зазвичай, призводить до появи нових конфліктів.

По-третє, ситуацію із Єрусалимом Сполучені Штати можуть використати для «зіштовхування» Ізраїлю та Ірану, підтримку якому надає Росія. Давні антагонізми між цими двома державами стосовно звинувачень на тлі наявності ядерної зброї, можуть стати приводом для переходу відносин у стан відкритої ворожості, що, в свою чергу, може призвести до конфлікту. Гостроти додає і той факт, що під час телефонної розмови між президентом Ірану Хасаном Роухані та главою політбюро палестинського ісламістського руху ХАМАС Ісмаїлом Ханіей іранський лідер заявив, що ані Сполучені Штати, ані Ізраїль не хочуть офіційно визнавати прав палестинців, і що в таких умовах перший крок полягає у наданні спільної рішучої відповіді сіоністському режиму та Америці, а другий крок передбачає те, що ісламський світ повинен єдиним фронтом виступити проти американського «проекту». Зрозуміло, що Іран підтримує Палестину, а відтак всіляко намагатиметься чинити опір Ізраїлю, що, в свою чергу, може стати підґрунтям для початку нового конфлікту.

По-четверте, на тлі ізраїльсько-палестинської напруженості може активізуватись діяльність радикальних ісламістських угруповань та організацій, які завжди «готові прийти на допомогу» тим країнам, в яких порушуються права мусульман та релігійні права. Це, наприклад, може стати причиною «перенесення» ІДІЛом своєї активності із Сирії до Палестини з метою захисту місцевого населення від ізраїльського гніту. На підставі цього вона може перетворитись на «другу Сирію», чого навряд чи хоче як палестинське, так і ізраїльське керівництво.

По-п'яте, чим довше триватиме процес врегулювання ситуації навколо Єрусалиму, тим більше ставатиме приводів для відновлення арабо-ізраїльського протистояння, яке становитиме серйозну загрозу миру та безпеці на Близькому Сході. Враховуючи те, що більшість країн арабського світу не підтримують позицію Ізраїлю, це може призвести до створення «арабської коаліції», яка виступить на боці Палестини. Такий сценарій розвитку подальших подій не співвідноситься із політикою Ізраїлю, а тому, знаючи про його агресивну налаштованість проти арабських країн,

можна передбачити, що існує ймовірність відновлення відкритого арабо-ізраїльського протистояння.

Висновки. Отже, як ми бачимо, однією своєю заявою Дональд Трамп не просто похитнув мир та стабільність між Ізраїлем та Палестиною, але і загострив ряд паралельних проблем, які являють собою серйозну небезпеку для близькосхідного регіону. Для того, щоб не допустити відкритого протистояння між цими двома державами, в першу чергу самі Сполучені Штати повинні усвідомити те, що факт перенесення столиці до Єрусалиму йде всупереч офіційно встановленим міжнародним нормам. Це не робиться однією заявою, а є досить довготривалим процесом, який передбачає конструктивні постійні зустрічі на найвищому рівні між ізраїльськими та палестинськими політичними лідерами із урахуванням всіх характерних особливостей щодо статусу міста. І навряд чи обстоювання американським лідером ідеї про те, що перенесення столиці може вплинути на мирний процес в позитивній якості, є доречною з точки зору неврахування реальних та потенційних наслідків.

Подальший розвиток ситуації навколо Єрусалиму свідчатиме про те, наскільки, в першу чергу, самі США зацікавлені у підтримці миру та безпеки між Ізраїлем та Палестиною, а також про те, наскільки ці дві держави дотримуватимуться положень чинних резолюцій ООН. Багато залежить і від самої Організації Об'єднаних Націй: або будуть розроблені нові резолюції щодо статусу Єрусалиму, або залишаться чинні. Все покаже час, але вже зараз зрозуміло, що без ретельно продуманих та стратегічно вивірених рішень подальший процес визначення статусу Єрусалиму буде носити неконструктивний характер, і може затягнутись на довгий період, що аж ніяк не сприятиме встановленню миру та безпеки в близькосхідному регіоні.

Подальше дослідження даної проблематики сприятиме глибшому розумінню ситуації навколо Єрусалиму, а також надасть можливість дослідити подальші кроки США, Ізраїлю, Палестини та інших держав щодо визначення статусу цього міста. Доцільним вбачається проведення аналізу щодо відношення близькосхідних країн до даної проблеми, а також відносно впливу означеної проблеми на стан безпеки в регіоні.

Список використаних джерел

1. Трамп визнав Єрусалим столицею Ізраїлю [Електронний ресурс] / Українська правда. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2017/12/6/7164612/> (06.12.2017). – Назва з екрану.
2. Значення Організації Об'єднаних Націй у створенні держави Ізраїль [Електронний ресурс] / Українське право. – Режим доступу: http://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/irayerrya-sugarkishchkl-sb-zherarysh-rashchkm-ts-fkhvsuyerk-eyeuzavy-kiualoe/ (01.12.2017). – Назва з екрану.
3. Статус Ієрусалима. Досьє [Електронний ресурс] / ТАСС. – Режим доступу: <http://tass.ru/info/4789725> (06.12.2017). – Названня с екрана.
4. UNGA resolution: 128 countries, including India, vote to reject US decision on Jerusalem [Electronic resource] / The Times of India. – Regime to access: <https://timesofindia.indiatimes.com/india/at-un-128-countries-including-india-vote-to-reject-us-decision-on-jerusalem/articleshow/62199348.cms> (22.12.2017). – Title from screen.
5. Арабские страны сочли агрессией возможное признание Трампом Иерусалима столицей Израиля [Электронный ресурс] / Top News Plus. – Режим доступа: <http://arkada.biz/arabskie-strany-sochli-agressiei-vozmojnoe-priznanie-trampom-ierusalima-stolicei-izrailia/>. – Названня с екрана.

6. Президент Египта предупредил Трампа о последствиях признания Иерусалима столицей Израиля [Электронный ресурс] / Интерфакс. – Режим доступа: <http://www.interfax.ru/world/590570> (06.12.2017). – Название с экрана.

7. США первыми в мире признают Иерусалим столицей Израиля [Электронный ресурс] / BBC Украина. – Режим доступа: <http://www.bbc.com/ukrainian/news-42248288> (06.12.2017). – Название с экрана.

8. Президент США Дональд Трамп объявил о признании Иерусалима столицей Израиля [Электронный ресурс] / Runyweb.com. – Режим доступа: <http://www.runyweb.com/print/articles/10/trump-recognizes-jerusalem-as-israels-capital.html> (06.12.2017). – Название с экрана.

9. Статус Иерусалима должен быть определен на переговорах между Израилем и палестинцами – спецпосланник ООН [Электронный ресурс] / Интерфакс – Азербайджан. – Режим доступа: <http://interfax.az/view/720196> (06.12.2017). – Название с экрана.

10. США не стали предварительно обсуждать с Россией решение о признании Иерусалима столицей Израиля [Электронный ресурс] / Newsru.com. – Режим доступа: http://www.newsru.com/world/07dec2017/izr_usa_rus.html (07.12.2017). – Название с экрана.

11. Гатинский А. Трамп официально признал Иерусалим столицей Израиля [Электронный ресурс] / РБК. – Режим доступа: <https://www.rbc.ru/politics/06/12/2017/5a2835449a7947585cafcc25> (06.12.2017). – Название с экрана.

References

1. Tramp vyznav Yerusalam stolytseiu Izrailiu [Elektronnyy resurs] / Ukrainska pravda. – Rezhym dostupu: <https://www.ppravda.com.ua/news/2017/12/6/7164612/> (06.12.2017). – Nazva z ekranu.

2. Znachennia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii u stvoreni derzhavy Izrail [Elektronnyy resurs] / Ukrainske pravo. – Rezhym dostupu: http://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/irayerrya-sugarkiaschkl-sb-zherarysh-rashchkm-ts-fkhvsuyerk-eyeuzavy-kiualoe/ (01.12.2017). – Nazva z ekranu.

3. Status Ierusalima. Dos'e [Elektronnyy resurs] / TASS. – Rezhym dostupa: <http://tass.ru/info/4789725> (06.12.2017). – Nazvanie s jekrana.

4. UNGA resolution: 128 countries, including India, vote to reject US decision on Jerusalem [Electronic resource] / The Times of India. – Regime to access: <https://timesofindia.indiatimes.com/india/at-un-128-countries-including-india-vote-to-reject-us-decision-on-jerusalem/articleshow/62199348.cms> (22.12.2017). – Title from screen.

5. Arabskie strany sochli agressiey vozmoznoe priznanie Trampom Ierusalima stolitsey Izrailya [Elektronnyy resurs] / Top News Plus. – Rezhim dostupa: <http://arkada.biz/arabskie-strany-sochli-agressiey-vozmoznoe-priznanie-trampom-ierusalima-stolicey-izrailia/>. – Nazvanie s ekranu.

6. Prezident Egipta predupredil Trampa o posledstviyah priznaniya Ierusalima stolitsey Izrailya [Elektronnyy resurs] / Interfaks. – Rezhim dostupa: <http://www.interfax.ru/world/590570> (06.12.2017). – Nazvanie s ekranu.

7. SShA pershyu u sviti vyznaiut Yerusalam stolytseiu Izrailiu [Elektronnyy resurs] / VVS Ukraina. – Rezhym dostupu: <http://www.bbc.com/ukrainian/news-42248288> (06.12.2017). – Nazva z ekranu.

8. Prezident SShA Donald Tramp obiavil o priznanii Ierusalima stolitsey Izrailya [Elektronnyy resurs] / Runyweb.com. – Rezhim dostupa: <http://www.runyweb.com/print/articles/10/trump-recognizes-jerusalem-as-israels-capital.html> (06.12.2017). – Nazvanie s ekranu.

9. Status Ierusalima dolzhen byt opredelen na peregovorah mezhdz Izrailem i palestintami – spetsposlannik OON [Elektronnyy resurs] / Interfaks – Azerbaidzhan. – Rezhim dostupa: <http://interfax.az/view/720196> (06.12.2017). – Nazvanie s ekranu.

10. SShA ne stali predvaritelno obsuzhdat s Rossiey reshenie o priznanii Ierusalima stolitsey Izrailya [Elektronnyy resurs] / Newsru.com. – Rezhim dostupa: http://www.newsru.com/world/07dec2017/izr_usa_rus.html (07.12.2017). – Nazvanie s ekranu.

11. Gatinskiy A. Tramp ofitsialno priznal Ierusalim stolitsey Izrailya [Elektronnyy resurs] / RBK. – Rezhim dostupa: <https://www.rbc.ru/politics/06/12/2017/5a2835449a7947585cafcc25> (06.12.2017). – Nazvanie s ekranu.

Vonsovykh O. S., PhD in Political Science, associate professor of international relations department of Private Joint Stock Company «Higher educational institution «University of Central Europe» (Ukraine, Kyiv), sefinrof@ipnet.ua

The Jerusalem question: challenge to regional security

The purpose of this article is to investigate the possible consequences of the transfer of the Israeli capital to Jerusalem from a security standpoint. During

writing, the author used the following methods: analysis, synthesis, comparison, induction, deduction. The main obtained conclusions are as follows: in order to prevent an open confrontation between Israel and Palestine, first of all the United States should realize that the fact of the transfer of the capital to Jerusalem runs counter to the officially established international norms; the further development of the situation around Jerusalem will testify to the extent to which the United States itself is interested in supporting peace and security between the two states and also about how they will adhere to the provisions of the existing UN resolutions; without carefully thought out and strategically balanced decisions, the further process of determining the status of Jerusalem will be unconstructive and may drag on for a long period that will in no way contribute to the establishment of peace and security in the Middle East region.

Keywords: *Jerusalem, Palestine, Israel, United States of America, United Nations, regional security.*

* * *

УДК 327.8

Герман Ю. О.,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри політології, Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара (Україна, Дніпро), iuliia.german@gmail.com

Ніколенко Ю. О.,

студент кафедри політології, Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара (Україна, Дніпро), lena@online.dp.ua

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ КРАЇНАМ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ ТА КАРИБСЬКОГО БАСЕЙНУ (НА ПРИКЛАДІ РЕСПУБЛІКИ КУБИ)

Проаналізовано особливості та основні напрямки співробітництва Європейського Союзу з країнами Латинської Америки та Карибського басейну. З'ясовані особливості інституційної допомоги Європейського Союзу республіці Куба. Показана специфіка застосовуваного Європейським Союзом інструментарію забезпечення сприйняття Кубою європейських цінностей в контексті культурної і політичної традиції латиноамериканських країн.

Ключові слова: *Європейський союз, зовнішня політика Європейського Союзу, Латинська Америка, Карибський басейн, інструменти співпраці.*

Співробітництво Європейського Союзу (ЄС) з країнами, що розвиваються, є одним з основних напрямків зовнішньої політики ЄС, за яку в ЄС сьогодні відповідає спеціальний орган – Європейська служба зовнішніх справ. Характерною рисою цього співробітництва є відносно тривала історія (починаючи з Римського договору 1957 року), що базується на договорах з більш ніж 100 державами, і відзначається динамізмом та інтенсивністю перебігу заходів у рамках виконання договірних зобов'язань. Це співробітництво реалізується не тільки через двосторонні та регіональні угоди, а й через спеціальні програми в певних сферах, особливо в сфері охорони здоров'я і освіти, використовуючи такі інструменти як торгові преференції, фінансування розвитку і гуманітарна допомога [10, с. 41–42]. Очевидно, зазначене співробітництво є важливим інструментом впливу ЄС на треті країни. Відтак, розуміння специфіки зовнішньої політики ЄС, з огляду на започатковане низкою угод співробітництво з Україною з широкого кола питань, актуалізується нині активізацією інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір.

Загал наукових досліджень політики ЄС щодо інших країн можна згрупувати за наступними тематичними напрямками: аналіз загальних аспектів